

BADIOU VE ÖZGÜRLEŞME SİYASETİ

Badiou and The Politics of Emancipation

Mustafa DEMİRTAŞ

Uludağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü
e-posta: mustafademirtas35@gmail.com

ÖZET

Bu çalışmada, Alain Badiou'nun "özgürleşme siyaseti" yaklaşımı eleştirel bir şekilde tartışmaya açılacaktır. Badiou'nun çalışmalarının merkezini oluşturan olay, hakikat, özne ve sadakat gibi kavramların özgürleşme siyasetiyle nasıl bir ilişki içinde olduğu gösterilmeye çalışılacaktır. Ayrıca bu kavramların, dünyanın düzenini değiştirmeye ya da kurulu düzenden kurtulmaya yönelik bir imkânı nasıl sağlayabileceği vurgulanacaktır. Evrensel bir özgürleşme tahayyülünü gerçekleştirmeyi amaçlayan bu siyasi mücadele yaklaşımının yeni bir kolektif biçimlenmenin oluşturulabilmesinde sağlayacağı katkılar üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Siyaset, olay, hakikat, özne, devlet.

ABSTRACT

In this study, Alain Badiou's "politics of emancipation" approach will be discussed critically. It will be tried to show how the concepts of event, truth, subject and faith that constitute the central themes of Badiou's philosophy are related with the politics of emancipation. Also it will be emphasised how these concepts would provide a possibility to change the world's established order. The contributions of this political contention approach –which aims to realize a universal emancipation imagination– to the creation of a new collective formation will also be stressed.

KeyWords: Politics, event, truth, subject, state.

GİRİŞ

"Özgürleştirici siyaset her zaman, tam da durum içerisinden bakıldığında imkânsız olduğu ilan edilen şeyi mümkün göstermekten ibarettir."¹

Alain Badiou'da özgürleşme siyaseti her şeyden önce "devlete mesafe alan bir siyasi mücadeleyi" ifade eder. Mevcut siyasi ve toplumsal yapılanmaların iyileştirilmesi çabası yerine, bu yapılanmaların değiştirilmesini, başka bir toplumsal düzenlemenin oluşturulmasını amaçlar. Müzakereye dayalı, parlamenter demokrasiyle sınırlı siyaset yapma biçimine karşı durarak siyasetin militanca bir süreç olduğunu gösterir. Siyasetin öznesi olarak açığa çıkan kişileri de bu sürecin militanları olarak konumlandırır.

Badiou'da öznenin militanlaşma süreci verili durum açısından istisna oluşturan bir olay'la başlar. Badiou'nun özgürleşme siyasetinde olay çok önemli bir yere sahiptir; yalnızca devletin iktidarından

¹ Alain Badiou, Peter Hallward, "Siyaset ve Felsefe: Alain Badiou'yla Söyleşi, *Etik: Kötülük Kavrayışı Üzerine Bir Deneme* içinde, çev. Tuncay Birkan, Metis, İstanbul, 2006, s. 119.

kurtularak meydana gelebilir. Badiou'nun tabiriyle, "bir olay ancak Devlet'in gücünden çalabildiği ölçüde gerçekleşebilir."² Örneğin Paris Komünü, Kültür Devrimi ya da Mayıs 1968 bir olay'dır; çünkü devlete mesafe alan hatta devletsiz siyaset anlarını ortaya çıkarabilmiştir. Badiou için bu olay'lar, aniden ortaya çıkan olağanüstü anları, olanaksız görünen şeylerin açığa çıkmasını ifade ederler. Badiou'da olay olasılığın sınırsız olmasıdır; olasılığı sınırlandıran devlete karşı sınırsız bir olasılıklar seviyesinin karşımıza çıkmasıdır. Peki, olay ne anlamda özneyi devlet iktidarından özgürleştirir ve militanlaştırır? Bu, olay'ın açtığı sonsuz olanakların olumlanması olarak bir İdea'ya sahip olunması süreciyle gerçekleşir.

Devletin iktidarından sıyrılarak ortaya çıkacak bir olay bizler için olanaksız olanları olanaklı kılacak bir potansiyeli barındırır. Bu potansiyel sürekliliğe taşınmak isteniyorsa bir İdea'mızın olması gerekir. Çünkü Badiou'ya göre bir İdea, bizim henüz tasavvur dahi edemediğimiz olasılıkların olanağını barındırır. "Bir idea her zaman yeni bir hakikatin tarihsel olarak mümkün olduğunun olumlamasıdır."³ Bir İdea'mızın olmasına cesaret etmemiz gerekir ve Badiou için gerçek siyasetin de buna inanmakla başladığını belirtmeliyiz.

Bir İdea'ya sahip olmak kapitalist ekonomiden, ordudan, polisten, kar düzenine sahip yasalarından ve özel çıkarlardan kurtulmuş bir dünya düşüncesine sahip çıkmayı gerektirir. Dünyanın düzeninin değiştirilebileceğine yönelik bir olasılığı⁴ savunmayı talep eder. Bu talepte bulunan birey, "yeni Özne'nin bir ögesi olarak Tarih'in akışına olan aidiyetini hisseder."⁵ Bir "Özne" oluşturma kapasitesini edinir. Bireye indirgenemeyecek bir Özne, İdea'nın işleyişinde kendini var eder.

1. Olay'ın Öznesi, Hakikat ve Felsefe

İdea'nın işleyişi, durumdan şiddetle bir kopuşu ifade eden ve yeni öznelerin ortaya çıkma potansiyelini sağlayan bir olay'la başlar. Olay durumun normal düzeninden radikal bir kopuş⁶, durumu kesintiye uğratan bir kırılma anı'dır. Diğer bir ifadeyle, olay, "şeylerin bir duruma bağlı olduğu olağan kaidelerin askıya alındığı bir an'dır"⁷; durumun içinde ortaya çıkar ve durumun normal işleyişinde bir kırılma/uğrak yaratır. Badiou'nun sözleriyle:

Tarihsel bir ayaklanma; her zaman olay niteliğinde olan eşit-olmanın bir yükselişinin, sizin varoluş yoğunluğunuza dayanan yargıyı yargılamayı olanaklı kıldığı bir an/uğrak yaratır.⁸

Tarihsel ayaklanma, yani olay, durumdan bir kopuşu –var olmayanın ortaya çıktığı bir kopuşu– gerçekleştirir. Olay'ın imlediği kopuş, yeni bir düzlemin açılma imkânıdır ve Badiou'nun kuramında öznenin, ancak bu yeni düzlemin bileşenleri olarak bahsedilebilir.⁹

Özne ile olay arasındaki ilişkinin aşamalarını olay'ın iki temel özelliği açısından ele almak mümkün. Olay ile ilişkilendirilebilecek özne öncelikle, olay'ın karar verilemezliğiyle birlikte düşünülmelidir. Olay önermesi, "karar verilemezlik" niteliği altında "durum"un içinde devinir. Karar verilemezlik olay'ın içsel bir özelliğidir.¹⁰ "Olay'da olup biten, ne olay'ın başına gelenin varlığına ne de önermenin anlamına

² Alain Badiou, "Komünizm İdea'sı", *Bir İdea Olarak Komünizm*, çev. Ahmet Ergenç ve Ebru Kılıç, der. A. Badiou ve S. Žizek, Ayrıntı, 2011, İstanbul. s. 19.

³ Alain Badiou, *Komünist Hipotez*, çev. Oylum Bülbül, Encore, İstanbul, 2011, s. 200.

⁴ Bu noktada, olasılıkla kast edilen şey, Badiou'nun da vurguladığı gibi komünist İdea'nın olasılığa kavuşması düşüncesidir.

⁵ Alain Badiou, "Komünizm İdea'sı", *Bir İdea Olarak Komünizm*, s. 15.

⁶ Olay'ın radikalliği, durumun içinde etkin olan sosyo-ekonomik alan gibi herhangi bir düzenlemeden doğmamasından kaynaklanır.

⁷ Peter Hallward, "Introduction: 'Consequences of Abstraction'", *Think Again: Alain Badiou and the Future of Philosophy*, der. Peter Hallward, Continuum, Londra ve New York, 2004, s. 6.

⁸ Alain Badiou, *Tarihin Uyanışı*, çev. Murat Erşen, Monokl, İstanbul, 2011, s. 112.

⁹ Duygu Türk, *Öteki, Düşman, Olay*, Metis Yayınları, İstanbul, 2013, s. 253.

¹⁰ Alain Badiou, *Being and Event*, çev. Oliver Feltham, Continuum, Londra, 2005, s. 201.

karşılık düşer; o yalnızca olay'ın karar verilemez olduğu; olay'ın hakkında karar verildiği ve doğru karar verildiği olgusuna karşılık düşer."¹¹ Karar verilemez olay'ın açtığı yerde, olay hakkında karar verici özne dâhil olur. Özne karar verilemez olay karşısında karar verme durumundadır ve olay'a ilişkin verilen kararlar öznenin oluşum süreci başlamış olur. Bu süreç olay'ı olay olarak tanımayı ve olay'a sadakat geliştirmeyi içerir. Olay'ı olay olarak tanımak, "ortaya çıktığı gibi kaybolan âni adlandırarak sabitlemek demektir."¹² Adlandırma edimiyle sonsuzluğa bağlanan olay'a özne sadakat gösterir. Yani özne, olay'ı hem adlandırır hem de adlandırdığı olay'a sadakat geliştirir. Olay'ı adlandırması ve onun sonuçlarına sadakatiyle birlikte kendini var ediş sürecini, Badiou'nun ifadesiyle söylersek, militan bir figür olarak tanımlanma sürecini gerçekleştirir. Militan bir figür olarak siyasal özne, "olay'ın hakikatini etkinleştirme çabasında oluşur."¹³ Özne, olay'dan önceki durumun içinde var olmaz, diğer bir deyişle, olay'ın hakikat sürecinden önce öznenen söz edilmez.¹⁴

Olay'ın gelip geçiciliğiyle, yani ortaya çıktığı gibi kısa bir süre sonra kaybolur oluşuyla olay'a sadakat gösteren/bağlı kalan özne arasındaki ilişki özgürleşme siyaseti açısından önemlidir. Eğer olay geçiciyse, öznenin olay'a "sadakat durumu", olay'ın sonuçlarını takip etme anlamında süreklilik gösteren bir süreci açığa vurur. Eşitliği ortaya koymak suretiyle, toplumsal eşitsizlik ve adaletsizlikle örülü durumdan kopuşla gerçekleşen "yeni"yi inşa etme sürecini hayata geçirir. Bu noktada sadakat, Simon Critchley'in de vurguladığı gibi, "duruma inatla olay'ın açısından bakma şeklindeki öznel azimdir."¹⁵ Bu azim, içinde bulunduğumuz durumdan yeni bir şeyi meydana getirir ve Badiou'nun hakikat kavramıyla ifade ettiği şey, bu yenilik düzenidir:

Hakikat ampirik olguların gerçeğe uygunluğu ya da mantık önermelerinin tutarlılığı değildir; durumun içinde bir kopuş yaratmak üzere baştan başa yeni bir şeyin ortaya çıktığı bir icat düzenidir.¹⁶

Durumun başlangıçta, hiçbir olay kendisine eklenmemiş olduğundan bir hakikate sahip olmadığını belirtmeliyiz. Badiou bu düzeyde sadece doğruluk olarak adlandırdığı şeyin var olduğunu söyler. Bir olay'ın 'ek'lenmediği bir durumun hakikati yoktur. Hakikat bir durumun hakikati olarak olay aracılığıyla ortaya çıkar; hakikat olay'a aittir, "bir olay'ın belirlişine bağlıdır."¹⁷ Bir yeniliğe, nadir, olağandışı bir şeye sahiptir. Dolayısıyla hakikat, önceden verili ya da mevcut bir parça olamaz; durum üzerinde bir fazlalık oluşturan şeyle, yani bir olay'la bağlantılı olarak açığa çıkar:¹⁸

Hakikat sürecinin başlaması için, bir şey olması gerekir. Ortada zaten olan –mevcut bilgi durumu– tekrardan başka bir şey yaratmaz. Bir hakikatin yeniliğini teyit etmesi için, ortada bir eklenti olması gerekir. Bu eklenti de rastlantıya bağlıdır. Öngörülemez, hesaplanamaz. Olanın ötesindedir. Ben buna olay diyorum. Yani olaysal bir eklenti tekrarı kesintiye uğrattığı için bütün yeniliği içinde bir hakikat ortaya çıkar.¹⁹

Peki, hakikat hangi alanlarda ortaya çıkar? Badiou'ya göre hakikatin ortaya çıktığı ya da üretildiği alanlar *siyaset*, *bilim*, *aşk* ve *sanat*'tir. Bunlar aynı zamanda, olay'ın ortaya çıkabileceği alanlardır. Bu alanlar felsefeyle ilişki halindedir. Diğer bir ifadeyle, felsefe felsefi-olmayan bu alanlara dayanan ve oralarda üretilen hakikatlerle ilgilenen, bu hakikatlerin bir arada düşünülebilmesini sağlayan düşünce yeridir. Felsefe, hakikati dile getirmez yalnızca bu alanlardaki hakikatleri yakalar. Badiou için "onun edimi bu yakalayıştır. Felsefe, bu edim aracılığıyla hakikatlerin var olduğunu duyurur ve bu 'var'ın düşünceyi kavramasını sağlar."²⁰ Edim yoluyla gerçekleşen bu yakalayış, düşüncenin ve hakikatin birliğine; aynı zamanda insanlığın gerçekliğine tanıklık eder.

¹¹ Alain Badiou ve Slavoj Žižek, *Felsefe ve Güncellik*, çev. Özgür Aktok, Encore, İstanbul, 2009, s. 50.

¹² Duygu Türk, *Öteki, Düşman, Olay*, s. 255.

¹³ Adriel M. Trott, "The Truth of Politics in Alain Badiou: 'There is Only One World'", *Parrhesia*, 2011, s. 89.

¹⁴ Çünkü Badiou'ya göre, olay'ın hakikat sürecinden önce sadece bireyler vardır.

¹⁵ Simon Critchley, *İmansızların İmanı*, çev. Erkal Ünal, Metis, İstanbul, 2013, s. 111.

¹⁶ A.g.e.

¹⁷ Alain Badiou, *Başka Bir Estetik*, çev. Aziz Ufuk Kılıç, Metis, İstanbul, 2010, s. 69.

¹⁸ Alain Badiou, *Felsefe İçin Manifesto*, çev. Nilgün Tural ve Hakkı Hünler, Ara-lık, İzmir, 2005, s. 99. 148.

¹⁹ Alain Badiou, *Sonsuz Düşünce*, çev. Işık Ergüden, Tuncay Birkan, Metis, İstanbul, 2006, s. 30.

²⁰ Alain Badiou, *Sonsuz Düşünce*, s. 117.

Bu alanları felsefenin "koşulları" olarak da adlandırabiliriz.²¹ Bu koşulların birlikteliği felsefenin doğuşunun da koşulunu oluşturmaktadır. Felsefe değişik dönemlerde bu alanlardan birine indirgenmiş –örneğin Marksizmde siyaset alanıyla ya da Heidegger ile birlikte şiir ile koşullanarak sanat alanıyla sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla Badiou'nun "yeni felsefe" önerisi, hakikat yaratan alanların yalnız biri ile koşullanmaya karşı, alanların tümünü aynı anda kendi koşulları olarak ilan etmek durumundadır.²² Fakat felsefeyi bu alanların tümüyle koşullandırmak, bir bakıma, onu bu alanlarla sınırlandırmak, onlara tabi kılmak demek değil mi? Badiou'nun felsefeyi, bilim, aşk, siyaset ve sanat koşullarının emrine sunduğu ve bu koşullardan bağımsız bir felsefe olamayacağını savunduğu, felsefeyi dogmatik bir biçimde bu dört koşula indirgediği anlamına gelmez mi? Bu soruların yanıtlarını araştırırken, Jean-Luc Nancy'nin müdahalesini dikkate almamız gerekiyor. Nancy, felsefenin tanımının sahip olduğu çoğalmaya imkân sağlamak zorunda olduğunu belirtir. Nancy için, bu gerekli kabul, felsefi imkânı genel olarak tanımlar ve bu imkân bir yanıyla, belirli bir tarihsel durum –Batı'nın tarihsel durumu– içerisinde sahip olduğu koşulla ilişkili olarak ifade edilir. Diğer bir yanıyla ise, en genel yapıyla ilgili, koşulsuzluk için bir arayış olarak dile getirilir. Koşulsuzluk için tanımlanmayan bir arayışı tanımlayan tarihsel bir koşul söz konusudur.²³ Nancy'e göre, birlikte dört koşulu oluşturan hakikat prosedürlerinin her biri kuralcı (buyurgan)'dır, çünkü bir hakikat prosedürü ya da süreci özgül bir yöntemle onların her birinin içinde tüketilir ve onların her biri koşula bağlanır, zira felsefenin işi her zaman o veya bu hakikat türlerini çekmeye dayanır.²⁴ Dolayısıyla, felsefenin sahip olduğu kaynak sadece hakikat sürecinin elde edildiği alanlara indirgenir; hakikatin kendisi de bu alanlarla sınırlandırılır.

2. Bireyden Özneye Yaratıcı Bir Edimsellik

Daha önce hakikati mümkün kılanın hakikat sürecine dâhil olmak, yani olay'a sadakat göstermek olduğunu söylemiştik. Hakikat süreci, öznenin olay'a sadakat* sürecini, yani özneleşme sürecini gerçekleştirir. Öznenin yalnızca sadakatle devam eden bir hakikat sürecinin olduğu yerde bahsedilebilir. Özne, 1871 Paris Komünü ya da 1917 Rus Devriminde olduğu gibi, olay'a doğru "sadakati" kurmayı amaçlayan siyasal hakikat süreçleri –bu süreçler siyasi yeniliklerin ya da devrimlerin üretilmesi süreçleri olarak gerçekliğin ta kendisidirler– yoluyla açığa çıkar. Öznenin hakikat sürecinden vazgeçmesini ise Badiou, ihanet kavramıyla karşılar. İhanet verili duruma içkin çıkar veya kanaatlerin baskın gelmesinin sonucudur. Hakikatten vazgeçmekle birlikte, geriye dönük olarak hakikat sürecine bir yanılısma addetmeyi beraberinde getirir.²⁵ İhanet ayrıca, olay'a sadakatin yitirilmesidir, öznenin, adlandırdığı olay'a bağlılığını kaybetmesidir. Bu bağlamda Badiou, olay'a sadakatin/bağlılığın, siyasal özne'nin kurulması, siyasi düşünce ve kolektif, örgütlü eylem biçiminin geliştirilmesi açısından olumlu bir süreç olduğunu, tam tersine, olay'a sadakatin yitirilmesiyle açığa çıkan ihanet'in ise, siyasal özne'nin kendisini kuramaması ve siyasi eylem biçiminin zayıflaması açısından olumsuz bir süreç

²¹ "Benim analizim, sözgelimi, yeni bir sonsuz kavramına, ama aynı zamanda yeni devrimci siyaset biçimlerine, Mallarmé, Rimbaud, Pessoa, Mandelstam ya da Wallace Stevens'in muazzam şiirlerine, Samuel Beckett'in nesrine ve psikanaliz bağlamında ortaya çıkmış yeni aşk figürlerine, cinsiyetlenmeye ve toplumsal cinsiyetle ilgili tüm meselelerin geçirdiği kapsamlı dönüşüme dayanıyor." Bkz. Alain Badiou, *Yeni Bir Siyaset İçin Felsefe*, çev. Banş Özkuş ve Erkal Ünal, Encore, İstanbul, 2013, s. 10-11.

²² Duygu Türk, *Öteki, Düşman, Olay*, s. 237.

²³ Bu noktada, Nancy'nin eleştirilerini de önceleyen Gilles Deleuze ve Félix Guattari'nin Badiou'ya dair getirdikleri çok önemli bir eleştiriye değinebiliriz: "Olay'ın, onlardan koşullarını alıp bu kez kendisi onlara dayatmakla birlikte, daha önceki dört fonksiyondan farklılaşan kavram ya da kavram olarak felsefe oluşudur. – sanat temelli olarak "şiir" olsun ve bilim bütünlükleştirici ve sevgi de Lacan'ın bilinçdışı olsun, siyasa da doxa-görüş'ten kurtulakolsun-" Bkz. G. Deleuze ve F. Guattari, *Felsefe Nedir?*, çev. Turhan Ilgaz, YKY, İstanbul, 1996, s. 136.

²⁴ Jean-Luc Nancy, "Philosophy Without Conditions", *Think Again: Alain Badiou and the Future of Philosophy* içinde, s. 39-40.

* Bu hususta Badiou'nun, sadakat kavramını, dogmatik inançtan farklı bir biçimde ele aldığını, bkz. Alain Badiou, *Being and Event* s. 252 ve aşk'la birlikte düşündüğünü belirtebiliriz. Çünkü ona göre aşk bir güçtür. Öznel bir güçtür ve anda gerçekleşen bir rastlantıdan hareketle bir sonsuzluk önermesi ileri sürdüğümüz ender deneyimlerden biridir. Bu deneyimin özü, Badiou'nun kullandığı anlamda sadakat olan aşkı kanıtlar. Bkz. Alain Badiou, Nicolas Truong, *Aşka Övgü*, çev. Orçun Türkay, Can, 2011, s. 43-44.

²⁵ Duygu Türk, *Öteki, Düşman, Olay*, s. 292.

olduğunu düşünmektedir. Bizim buradaki itirazımız ise şudur: Bir olay'a sadakatin kendisi zorunlu olarak, devrimci/yaratıcı bir edim, bireylerin öznel konumuna gelmesine yol açan dönüştürücü bir süreç olmayabilir; çünkü bazı durumlarda sadakat, bireyler arasındaki bağlılık ya da dayanışmayı açığa çıkaramayabilir, bireyler arasındaki örgütlenmeyi güçlendiremeyebilir. Bunun dışında, ihanet'in kendisi de bazı zamanlar güçlü yeniliklerin doğmasına, yaratıcı edimlerin gerçekleşmesine yardımcı olabilir. Başka bir deyişle, bir "dava"ya bağlılığın kendisi zorunlu olarak, özgürleştirici bir siyasete imkân tanıyamayacağı gibi, bir "dava"dan kaçmanın kendisi yeni bir şeyin yaratımını açığa çıkarabilir; yaşamın yeni bağlarının yaratılmasını sağlayabilir.²⁶ Ayrıca, bir olay'a sadakatin kendisine olumlu bir değer atfedilirken, o olay'a sadakat göstermeyen bireylerin durumuna ne olacaktır? Bu bağlamda, Badiou'nun olay'a sadakat gösteren öznelere hareketle kuramını geliştirdiğini ve olay'a sadakat göstermeyen bireyleri kuramsal bir tartışmanın zeminine dâhil etmediğini söylememiz sanırız yanlış olmaz. Olay ve hakikat zemininden türetilerek olumlanan özgürleşme siyaseti olay'a ve hakikate sadakat göstermeyen bireyler hakkında nasıl bir tutum içerisinde olabilir? Bu sorunun yanıtını Badiou'dan hareketle vermemiz pek mümkün görünmüyor.

Bu hususta ayrıca, Negri'nin getirdiği eleştiriyi de dikkate almamız gerekiyor. Negri haklı bir şekilde, Badiou'nun bizi ancak bir "olay" kurtarabilir düşüncesini eleştirir. Çünkü bu düşünce, kendisini belirleyebilecek her türlü özne varoluşun dışında kalan bir olay tanımını varsayar. Bu varsayım olay'ı tarihin bir ürünü olarak görmeyi de zorlaştırır. Çünkü Negri'nin belirttiği gibi, "devrimci olay, paradoksal biçimde, İsa'sız, Robespierre'siz, Mao'suz var olur. Fakat olay üretimiyle ilgili bir iç mantık yoksa, olay inanç konusundan nasıl ayırt edilebilir?"²⁷ Burada bir kopuş noktası olarak açığa çıkan olay'ın gerçekleşmesindeki ontolojik zemin ve özne varoluşun gücünün bir kenara bırakıldığını söyleyebiliriz. Olay'a dair yaklaşım ontolojiye dayanmadığı anda ütopyaya, bireysel bir inanca dönüşebilir²⁸ ve herhangi bir etki üretmez. Olay ve inanç arasındaki ayrımı tartışan Negri'ye göre ise:

Badiou genellikle Tertullianus'a atfedilen mistik bir önermeyle yetinir: "*Credo quia absurdum*" – saçma olduğu için inanıyorum. Burada ontoloji süpürülüp atılmıştır. Komünist düşünce bir akıl kâna, bir zihin *business*'ına indirgenmiştir. Deleuze ve Guattari gibi söylemek gerekirse: "Sonuçta [Badiou'ya göre] bizatihi olay bir tekillikten ziyade kopuk ve rasgele bir nokta –boşluğun aşkınlığı veya boşluk olarak HAKİKAT içinde yere eklenen veya yerde eksilen bir nokta– olarak görünür (ya da ortadan kaybolur)."²⁹

Olay'ı kopuk ve rastgele bir nokta olarak ele almak, olay'ın açığa çıkmasını sağlayan özneleşme sürecini, devrimci öznelere bu süreçte kendilerini üretme kapasitesini tanımlanamaz kılar. Devrimci özne kişinin olduğu şeyden ziyade haline geldiği şeydir. Bu oluş-halindeki özne sadece olay'ı adlandırmasıyla ya da ona sadakat göstermesiyle değil, olay'ın her türlü siyasi pratik düzleminde kendini var eder. Dolayısıyla Negri'nin de belirttiği gibi, Badiou'nun her türlü kitle gösterisini küçük burjuva performansından ibaret olarak görmesini; maddi veya bilişsel emekle, sınıf veya toplumsal emekle ilgili her türlü dolaysız mücadelenin güçten yoksun olduğu görüşünü savunmasını sorunlu buluyoruz.³⁰ Günümüzde açığa çıkan kolektif kapasitedeki pek çok mücadele özgürleşmenin siyasal öznesinin gerçekliğini hayata geçirme potansiyelini taşımaktadır.

²⁶ Örneğin Gilles Deleuze, "hain" olmak kavramına olumlu bir değer atfeder. Onun için "hain" olmak çok zordur, çünkü bu yaratmak demektir." Yine benzer bir şekilde onun için "kaçmak" da önemli bir dönüştürücü eylemdir. "Kaçmak, gerçek üretmek, yaşamı yaratmak, kendine bir mücadele silahı bulmaktır." Bkz. Gilles Deleuze ve Claire Parnet, *Diyaloglar*, çev. Ali Akay, Bağlam, İstanbul, 1990, s. 69, 74.

²⁷ Antonio Negri, "Ortak Olanın İnşası: Yeni Bir Komünizm", *Komünizm Fikri*, çev. Okan Doğan, Savaş Kılıç, Haluk Barışçan, der. Alain Badiou ve Slavoj Žižek, Metis, İstanbul, 2011, s. 170.

²⁸ "Olay'ın olay'dan önce var olduğuna *inanamam*." (İtalik bana ait) Bkz. Alain Badiou, "Alain Badiou ile Bir Açık Oturum", *Direniş Düşünmek 2013 Taksim Gezi Olayları* içinde, çev. İlksen Mavituna, Monokl, İstanbul, 2013, s. 278.

²⁹ Antonio Negri, "Ortak Olanın İnşası: Yeni Bir Komünizm", *Komünizm Fikri*, s. 170.

³⁰ Negri'nin bu konudaki eleştirisi için bkz. a.g.e., s. 169.

3. Devlete Karşı Özgürleşme Siyaseti

Badiou'nun düşüncesindeki olay, özne, hakikat ve sadakat gibi kavramların eleştirel bir değerlendirmesini gerçekleştirdikten sonra bu kavramlarla bağlantılı bir şekilde "özgürleşme siyasetinin" imkânını düşünebiliriz. Çünkü Badiou'nun felsefesinde tartışılan bu kavramlar, onun özgürleşme siyaseti düşüncesinde etkin bir rol oynar. Badiou'da özgürleşme siyaseti, evrensel bir özgürleşme tahayyülünü gerçekleştirmeyi amaçlar. Bütün insanlığın özgürleşmesine dönük evrensel bir hareketi talep eder. Yeni bir şeyin yaratımını açığa çıkarma, yaşamın yeni bağlarını kurma sürecine yönelir. Bu süreç daima devlete karşı mesafe olarak³¹, "devletin ve yasaların ortadan kalkışında aktif olmaya devam ederek"³² gerçekleşir. Diğer bir ifadeyle, devleti oluşturan sistemlere, –kapitalist ekonomi, anayasal hükümet, mülkiyet ve mirasa dair yasalar, ordu polis vb.– karşı radikal bir mücadeleyle açığa çıkar. Özgürleşme siyaseti "kendisini devletin alanından eksiltten/çıkararak (*subtraction*) yeni yollar inşa eder. 1871 Paris Komünü, yenilgisine rağmen devlete mesafe almış bir siyaset anının en parlak örneklerinden birisidir."³³ Bu aslında, Badiou'nun "tarihin uyanışı" olarak adlandırdığı şeydir. Burada tarih'i yeniden uyandıran elbette "kapitalizmin barbar muhafazakârlılığının ve onun çılına dönmüş gidişatını korumaya çalışan tüm devlet aygıtlarının gözü dönmüşlüğü"³⁴ değildir, bu yeniden uyanma, kurulu düzenden gerçekten kurtulmak isteyenlerin bir girişiminin uyanışıdır. Böyle bir uyanış, mevcut topluma karşı uzlaşmazlığın ve toplumun değiştirilmesi fikrinin gücünü ortaya koyar. Bu fikir komünizmdir. Komünizm fikri, savaşa ve yıkıma indirgenmeyen, bireylerin birlikteliğine dayanan yeni bir kolektif biçimlendirmenin politik inşasıdır. Bu tipte bir politik inşa içkin bir faaliyettir, paylaşılan bir fikir altında (dönüşüm ya da devrim yönünde eğilim taşıyan bir fikir etrafında) icra edilen bir faaliyettir, yoksa, ekonomi ya da devletin hukuki biçimciliği gibi dış zorlamalar tarafından belirlenmiş bir faaliyet değildir.³⁵ Badiou'nun, haklı bir şekilde belirttiği gibi, "komünizm fikri yoksa, özgürleşmenin siyasal öznesinin gerçekliği de yoktur, dolayısıyla tam anlamıyla özgürleşme siyaseti de yoktur."³⁶ Özgürleşme siyaseti, evrensel bir özgürleşme tahayyülünü tanımlayarak bütün insanlığın özgürleşmesine dönük bir siyaseti niteler. Siyasal eylemin yerelleşmesi ile tarihin evrensel dönüşümü arasındaki bağla ilgili bir tasavvura işaret eder. Hem tekil hem de evrenseli amaçlayan bu tasavvurun etkinleştirilmesini sağlayan anları gerçekleştirir:

Politik mücadeleler, isyanlar, devrimler yapısal etkiler/sonuçlar değil, anlardır ve anı yakalamak, koşulları adlandırmak vs. bize düşer. Ama an, politik mücadeleler toplumsal gelişmeleri anlatır/ifade eder ve içine alır. İşte bunun içindir ki bir isyan hem tekil hem de aynı zamanda evrensel olabilir. Salt tekil, çünkü o bir andır, anı an ve evrenseldir, çünkü sonuçta bu an genel temel gelişmelerin ifadesidir.³⁷

Özgürleşme siyasetinin tarihi açısından bizim için asıl önemli olanın tekil ve evrensel mücadelelerin anları olduğu konusunda Badiou'ya katılıyoruz. Bu anlar, devletin yetkilerinin ortadan kaybolduğu ya da kesintiye uğradığı anlardır. Ayrıca bu anlarda siyasal özne temel gelişmelerin içinden kendi özel çıkarı hakkındaki bilincinin ötesine geçer ve kendisini bütün insanlığın tarihsel özgürleşmesinin "militanı"³⁸ olarak ortaya koyar. Bu militan, bir durum içinde, fakat o durumu evrensellik yönünde açacak şekilde açığa çıkan talebe kendisini sadakatle bağlar. Evrensel bir iddiası olan bu yeni siyaset yaklaşımı herhangi bir şeyi temsil etmez, liberal demokrasiye özgü temsil alanının içinde yer almaz, temsiliyet ilişkilerine –seçim, siyasi partiler, piyasa ve basın gibi farklı yapılanmaların birlikteliğiyle işleyen bir ilişki

³¹ Devlete karşı alınacak mesafe, Critchley'in de belirttiği gibi, "devletin içerisinde, yani devlet topraklarının içerisinde ve üzerindedir. Diyebiliriz ki *çatlak kabilinden* bir mesafedir, içeriden açılması gereken bir iç mesafedir bu." Bkz. Simon Critchley, *Sonsuz Talep*, çev. Tuncay Birkan, Metis, İstanbul, 2010, s. 122.

³² Alain Badiou, "Demokrasi Bayrağı", *Demokrasi Ne Âlemde?*, çev. Savaş Kılıç, der. Eric Hazan, Metis, İstanbul, 2010, s. 23.

³³ Savaş Ergül, "Alain Badiou", *Siyaset Felsefesi Tarihi*, Doğu Batı, der. Ahu Tunçel ve Kurtul Gülenç, Ankara, 2013, s. 832.

³⁴ Alain Badiou, *Tarihin Uyanışı*, s. 30.

³⁵ Alain Badiou, "Devlet Devrimcisi Figürü: Eşitlik ve Terör", *Direnışı Düşünmek 2013 Taksim Gezi Olayları* içinde, s. 246.

³⁶ Alain Badiou, *Komünizm Fikri*, s. 12.

³⁷ Alain Badiou, *Felsefe ve Politika Arasındaki Gizemli İlişki*, çev. Murat Erşen, Monokl, İstanbul, 2011, s. 80.

³⁸ Badiou'da "militan sınırsız bir kategori, kimliksiz ya da kavramsız öznel bir belirlem"dir. Bkz. Alain Badiou, *Metapolitics*, çev. Jason Barker, Verso, Londra ve New York, 2006, s. 143.

biçimine– son verir ve temsil edilmeyenin sürecini yansıtır. Bu süreçte siyasi bir özne de temsil edilemez, çünkü siyasi kuruluşundan önce toplumsal olanda var olamaz. Yalnızca bir hakikat-olay'ı (buna devrim de diyebiliriz) ile bağlantılı olan nihai sadakat süreci yoluyla kurulur.³⁹ Burada özgürleşme siyasetinin yaklaşımıyla temsil dışı/karşıtı yaklaşım bir arada ilerler. Özgürleşme siyaseti, devlet yönetimi siyasetiyle arasına mesafe koyan (günümüz dünyasının çoğunlukla parlamenter demokrasiyi koşulsuz bir ilke olarak savunması bu mesafenin yitirilmesi, vatandaşların sadece oy verme edimiyle sınırlanması anlamına gelir) devlet-dışı, parti-dışı⁴⁰ bir aktivizm biçimi, yeni siyasal öznelerin ortaya çıkmasını sağlayan bir praksis olarak anlaşılmalıdır. Dolayısıyla topluma dair bir planı tasarlayan programdan ziyade kolektif bir insani kapasitenin olumlanmasını sağlayan, yeni bir kolektif biçimlendirmenin inşasını gerçekleştiren bir harekettir. Bu noktada, kolektiflik ile kast edilen yalnızca sayısal bir kavram değildir, aynı zamanda, "doğrudan doğruya evrenselleştiricilik iddiasını da taşımaktadır."⁴¹ Bireyci taleplere kayıtsız bir evrenselcilik anlamına da gelmektedir. Kolektif olana dair böyle bir kavrayış siyasal olarak dışlanan, sayılmayan ve tanınmayanların haklarını korumayı gerekli kılar. Badiou, haklı bir şekilde, "bu yüzyıl totaliter yüzyıldır"⁴² der. Ancak bu yüzyıl sadece totaliter bir yüzyıl değil, aynı zamanda, dışlananların, ezilenlerin hakları için verilen mücadelelere, bu alandaki tarihsel uyanışlara tanıklık eden bir yüzyıldır. Önemli olan bu uyanış anlarını çoğaltabilmek; eşitlikçi ve özgürlükçü hakikat süreçlerini açığa çıkarabilmektir. Bunu gerçekleştirmek için öncelikle yapılması gereken şeylerden birisi, kolektif edimlerin sürekliliğini, birlikteliğini sağlayacak ve geliştirecek bir mücadele tarzı oluşturmaktır. Farklı talepleri olan ayrı ayrı mücadeleleri/hareketleri ya da grupları bir araya getirebilecek bir birlik inşa etmektir. Badiou'nun yakın zamanda söylediği şu sözleri dikkate almamız gerekiyor:

... Tek sorun ve en önemli sorun tüm bu mücadelelerin ayrışık kalması. Bu mücadeleler ayrışık kaldıklarında toplumsal olmaktan öteye gidemiyor. Politika mücadeleler birleştiğinde başlar. Bu çok basit ve ayakları yere basan bir tanım. Eğer bir yerde, banliyödeki gençlikle üniversitelerin ortak eylemi olursa o zaman içinde bulunduğumuz durum kesinlikle politik olacaktır. Zira bu insanların çıkarları aykırıdır; ortaklıkları politik bir fikirdir. Ne olursa olsun politik program denilecek şey farklı mücadelelerin birliğini sağlamaya, farklı mücadelelere ortak bir disiplin, ortak bir bağ yaratmaya muktedir olmalıdır. Benim deneyimim de bundan ibaret. Ben şahsen öncelikle entelektüellerle yabancı işçiler arasında bir bağ kurmaya adadım kendimi. Yapmak istediğim ve yapacağım şey de bu.⁴³

Özgürleşme siyaseti farklı mücadeleleri bir araya getirmeye çabalayarak verili olanı dönüştürücü bir pratiği yaşama geçirmeyi, devlet iktidarına karşı bir gücü yaratmayı başarabilir. Devlete karşı olan bu siyaset biçimi devletin eylem ve müdahale kapasitesini azaltarak politik, ekonomik ve toplumsal yeni bir örgütlenme tarzını gerçekleştirebilir. Badiou'da özgürleşme siyaseti, özgürlük için ortak bir mücadele ve yeni bir yaşam biçimini ortaya çıkarabilecek potansiyeli içinde barındırmaktadır.

Badiou'daki bu potansiyeli güçlendirmek için günümüzde açığa çıkan toplumsal hareketlerin sürekliliği meselesi üzerinde de durmamız gerekiyor. Bu hareketlerin önemini göz ardı etmeden, ancak onların şu ana kadar neden çok güçlü bir etki yaratmadığı sorusunu da hesaba katarak çıkarımlarda bulunmamız önemlidir. Bu noktada diyebiliriz ki, Wall Street, Yunanistan ya da İspanya'daki gibi son yıllarda açığa çıkan hareketler mevcut halin kabul edilemez olduğunu bizlere gösterdiler, fakat henüz alternatif yaşam pratiklerini oluşturmada süreklilik sağlayamadılar. Hareketlerin yerinden edici etkisinin başlangıç aşamasında güçlü olmasının önemli olduğu kadar, daha sonraki süreçte, onların öz-yönetim kurumlarını/yapılarını inşa etmelerinin de hayati öneme sahip olduğu belirtilmelidir. Örneğin, Occupy hareketinde Genel Meclis ve çalışma komisyonları gibi yeni demokratik pratikler, aç, hasta olan, düşünmek isteyen ya da kendi yayını yapmak isteyen herkese açık mutfaklar, klinikler, kütüphaneler

³⁹ Oliver Marchart, *Post-Foundational Political Thought*, Edinburgh University, 2007, Edinburgh, s. 116.

⁴⁰ Badiou'nun özellikle 1990'lardan günümüze kadarki siyasi yazıları partisiz bir siyasetin imkânını araştırmaktadır. Çünkü Badiou için parti formu devlet formuyla iç içe geçmekte ve hem kolektif düşünce hem de öznel militanlıktan yoksun kalmaktadır. Bkz. Nina Power ve Alberto Toscano, "Politics", *Alain Badiou: Key Concepts* içinde, der. J. Bartlett ve Justin Clemens, Acumen, Durham, 2010, s. 102.

⁴¹ Alain Badiou, *Metapolitics*, s. 141.

⁴² Alain Badiou, *Yüzyıl*, çev. Işık Ergüden, Sel, İstanbul, 2011, s. 9.

⁴³ Alain Badiou, "Alain Badiou ile Bir Açık Oturum, *Direnşi Düşünmek 2013 Taksim Gezi Olayları* içinde, s. 272.

ve medya merkezleri kurulmuştur.⁴⁴ Bunlar, egemen temsil biçimlerini ve özel/kamusal mülkiyetin temsili kişisini yeniden üretmek yerine, doğrudan katılımın temsili olmayan biçimlerini yaratmaktadır. Kolektif olarak paylaşılan bir iradenin kurulabileceği yaratıcı direniş ve üretimin yeni mekânlarını oluşturmaktadır. Fakat yine de, bu tarz otonom öz-yönetim pratikleri ve kurumlarının geleceğe yönelik sürekliliğinin daha güçlü bir biçimde inşa edilmesine ihtiyaç vardır. Bunların, sadece bir anda sahneye çıkan ve birkaç ay sonra yok olan hareketlerle sınırlı olarak düşünölemeyeceğinin, ortak varoluşun faydalı biçimlerinin somut imkânları olduğunun gösterilmesi gerekiyor. Yoksa diğer türlü, Badiou ve pek çok başka kuramcının da dediği gibi, "hareketler neyi reddettiklerini biliyorlar fakat ne istediklerini bilmiyorlar, politik sosyal ya da ekonomik bir örgütlenme sunmuyorlar" görüşünün daha çok duyulması muhtemeldir. Bu noktada, Badiou'nun bu hareketleri olumsuzlamasını doğru bulmadığımızı, onların içerisindeki toplumsal olan'ı dönüştürme potansiyelinin onun özgürleşme siyaseti açısından çok büyük imkânlar taşıyabileceğini belirtmeliyiz (örneğin, hareketlerin devlete mesafe alan bir siyaset anlayışını yaşama geçirmeleriyle birlikte özdeşlik oluşturmayan, her türlü aidiyet koşulunu reddeden bir konumu da sahiplenmeleri). Burada dile getirilen şey, Badiou'nun da altını çizdiği gibi, hareketler arasındaki yatay bağların daha fazla güçlendirilmesine önem vermekle birlikte yaratıcı kolektif deneyime dayalı yaşam pratiklerinin süreklilik kazanmasına da çaba gösterilmesi gerekliliğidir. Kapitalist olmayan bir toplum anlayışının kurumsallaşmaya çalışılması, olay'ın ortaya çıktığı an kadar önemli bir süreci teşkil etmektedir. Badioucu özgürleşme siyaseti, bu kurumsallaşma sürecini olay'ın gerçekleştiği anla birlikte geliştirmeye çalışmalı ve temsili olmayan kurucu yapısıyla herkesin tek tek eyleme gücünü arttıracak ortak varoluşun faydalı biçimlerini yaratabilmelidir.

KAYNAKÇA

- BADIOU, Alain, (2005), *Felsefe İçin Manifesto*, çev. Nilgün Tatal ve Hakkı Hünler, Ara-lık, İzmir.
- BADIOU, Alain, (2005), *Being and Event*, çev. Oliver Feltham, Continuum, Londra.
- BADIOU, Alain, (2006), *Metapolitics*, çev. Jason Barker, Verso, Londra ve New York.
- BADIOU, Alain, (2006), *Sonsuz Düşünce*, çev. Işık Ergüden, Tuncay Birkan, Metis, İstanbul.
- BADIOU, Alain, (2010), *Başka Bir Estetik*, çev. Aziz Ufuk Kılıç, Metis, İstanbul.
- BADIOU, Alain, (2010), "Demokrasi Bayrağı", *Demokrasi Ne Âlemde?*, çev. Savaş Kılıç, der. Eric Hazan, Metis, İstanbul.
- BADIOU, Alain, (2011), *Yüzyıl*, çev. Işık Ergüden, Sel, İstanbul.
- BADIOU, Alain, (2011), *Felsefe ve Politika Arasındaki Gizemli İlişki*, çev. Murat Erşen, Monokl, İstanbul.
- BADIOU, Alain, (2011), "Komünizm İdea'sı", *Bir İdea Olarak Komünizm*, çev. Ahmet Ergenç ve Ebru Kılıç, der. A. Badiou ve S. Zizek, Ayrıntı, İstanbul.
- BADIOU, Alain, (2011), *Komünist Hipotez*, çev. Oylum Bülbül, Encore, İstanbul.
- BADIOU, Alain, (2011), *Tarihin Uyanışı*, çev. Murat Erşen, Monokl, İstanbul.
- BADIOU, Alain, (2013), "Alain Badiou ile Bir Açık Oturum", *Direnışı Düşünmek 2013 Taksim Gezi Olayları* içinde, çev. İlksen Mavituna, Monokl, İstanbul.
- BADIOU, Alain, (2013), *Yeni Bir Siyaset İçin Felsefe*, çev. Banış Özkul ve Erkal Ünal, Encore, İstanbul.
- BADIOU, Alain ve HALLWARD, Peter, (2006), "Siyaset ve Felsefe: Alain Badiou'yla Söyleşi, *Etik: Kötülük Kavrayışı Üzerine Bir Deneme* içinde, çev. Tuncay Birkan, Metis, İstanbul.
- BADIOU, Alain, ZIZEK, Slavoj, (2009), *Felsefe ve Güncellik*, çev. Özgür Aktok, Encore, İstanbul.
- BADIOU, Alain, TRUONG, Nicolas, (2011), *Aşka Övgü*, çev. Orçun Türkay, Can, İstanbul.

⁴⁴ Thomas Nail, "Deleuze, Occupy ve Devrimin Aktüelliği", Özer, S. (der.), *Gezi'nin Yeryüzü Kardeşleri* içinde, Otonom, İstanbul, 2013, s. 257-297.

- CRITCHLEY, Simon, (2010), *Sonsuz Talep*, çev. Tuncay Birkan, Metis, İstanbul.
- CRITCHLEY, Simon, (2013), *İmansızların İmanı*, çev. Erkal Ünal, Metis, İstanbul.
- DELEUZE, Gilles ve PARNET, Claire, (1990), *Diyaloglar*, çev. Ali Akay, Bağlam, İstanbul.
- DELEUZE, Gilles ve GUATTARI, Félix, (1996), *Felsefe Nedir?*, çev. Turhan Ilgaz, YKY, İstanbul.
- ERGÜL, Savaş, (2013), "Alain Badiou", *Siyaset Felsefesi Tarihi*, Doğu Batı, der. Ahu Tunçel ve Kurtul Gülenç, Ankara.
- HALLWARD, Peter, (2004), "Introduction: 'Consequences of Abstraction'", *Think Again: Alain Badiou and the Future of Philosophy*, der. Peter Hallward, Continuum, Londra ve New York.
- MARCHART, Oliver, (2007), *Post-Foundational Political Thought*, Edinburgh University, Edinburgh.
- NAIL, Thomas, (2013), "Deleuze, Occupy ve Devrimin Aktüelliği", Özer, S. (der.), *Gezi'nin Yeryüzü Kardeşleri* içinde, Otonom, İstanbul.
- NANCY, Jean-Luc, (2004), "Philosophy Without Conditions", *Think Again: Alain Badiou and the Future of Philosophy* der. Peter Hallward, Continuum, Londra ve New York.
- NEGRI, Antonio, (2011), "Ortak Olanın İnşası: Yeni Bir Komünizm", *Komünizm Fikri*, çev. Okan Doğan, Savaş Kılıç, Haluk Barışçan, der. Alain Badiou ve Slavoj Žizek, Metis, İstanbul.
- POWER, Nina, ve TOSCANO, Alberto, (2010), "Politics", *Alain Badiou: Key Concepts* içinde, der. J. Bartlett ve Justin Clemens, Acumen, Durham.
- TROTT, M. Adriel, (2011), "The Truth of Politics in Alain Badiou: 'There is Only One World'", *Parrhesia*.
- TÜRK, Duygu, (2013), *Öteki, Düşman, Olay*, Metis Yayınları, İstanbul.